Дотримання прав людини на Сході України під час пандемії коронавірусу

ЗАГОСТРЕННЯ

Результати моніторингу вздовж лінії розмежування

22-26 березня

Ця ініціатива стала можливою завдяки щедрій підтримці американського народу через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Вміст цього звіту є виключною відповідальністю PROGRESS і не обов'язково відображає погляди USAID або уряду Сполучених Штатів.

Вступ

З початку 2021 року ситуація на Сході України суттєво загострилась. Про це свідчать дані звітів Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні (СММ), української сторони Спільного центру з контролю та координації питань припинення вогню та стабілізації лінії розмежування сторін (СЦКК) та щоденні зведення операції Об'єднаних сил. Це також підтверджує статистика порушень режиму припинення вогню та кількість загиблих серед військових та цивільного населення. Для порівняння, Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні у період з 30 листопада до 13 грудня зафіксувала 921 порушення режиму припинення вогню, а у період з 22 березня до 4 квітня – 3 922 порушення. Загалом від початку року на Сході України загинули 24 українських військових.

У регіоні є чотири місця, в яких майже щодня фіксується порушення режиму припинення вогню: Золоте-4 в Луганській області та селища Південне, Шуми і Водяне на Донеччині. Інтенсифікація конфлікту посилює небезпеку для місцевих мешканців, які перетинають лінію розмежування між підконтрольними українському уряду територіями та тимчасово окупованими окремими районами Донецької та Луганської областей (ОРДЛО). Люди перетинають лінію розмежування, щоб отримати пенсії та інші соціальні виплати, відвідати родичів, зняти готівку, придбати ліки, харчові продукти та інші товари, недоступні на окупованій території, а також у пошуках роботи. Бойові зіткнення суттєво погіршують ситуацію у населених пунктах вздовж лінії розмежування. До того ж підтримувана Російською Федерацією сепаратистська ***Де-факто*** влада продовжує свавільно блокувати роботу деяких контрольних пунктів в'їзду-виїзду (КПВВ) та відмовляти людям у дозволі на перетин лінії розмежування.

Друга хвиля пандемії COVID-19, яка почалась в Україні у 2021 році, суттєво ускладнила процес перетину лінії розмежування. Через те, що людям не розповідають зрозуміло і своєчасно про пов'язані з пандемією обмеження свободи пересування та умови перетину пунктів пропуску, їм доводиться

звертатись за консультаціями до громадських організацій. Крім того, відсутність безплатних тестів на COVID-19 на деяких КПВВ змушує людей погоджуватись на примусову двотижневу ізоляцію або робити тести у приватних лабораторіях за чималі гроші. Усі ці проблеми посилюють ризики для багатьох людей та вимагають скоординованих зусиль національної та місцевої влади, а також громадянського суспільства для забезпечення ефективного та безпечного функціонування КПВВ.

Результати моніторингу 22–26 березня

З 22 по 26 березня 2021 року моніторингові місії благодійного фонду «Восток-SOS» відвідали населені пункти Новотошківське, Оріхове, Золоте-4, Новозванівку, Новолуганське, Південне, Авдіївку, Опитне та Гнутове, розташовані вздовж контактної лінії в Луганській і Донецькій областях на підконтрольній уряду України території. Також місія перевірила КПВВ «Щастя», «Новотроїцьке» та «Станиця Луганська».

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ:

- ***Де-факто*** влада так званих «ЛНР» і «ДНР» продовжує довільно виключати людей зі списків осіб, яким дозволяється потрапити на непідконтрольну уряду України територію. Внаслідок цього вони застрягають по іншу сторону лінії розмежування.
- На деяких КПВВ немає безплатних експрес-тестів на COVID-19, необхідних для перетину лінії розмежування. На тих КПВВ, де такі тести є, їх все одно недостатньо для всіх охочих потрапити на підконтрольну українському уряду територію. Через це люди змушені користуватись недешевими послугами приватних лабораторій.
- Частина людей на КПВВ не знають про можливість безплатного тестування, а робота безкоштовних станцій тестування залишається неорганізованою. Крім того, погана організація процесу тестування може стимулювати корупційні схеми.

Рекомендації

З огляду на загальновизнану потребу багатьох людей перетинати КПВВ або пересуватися в межах своєї громади, особливо літніх людей, які проживають в ОРДЛО та відвідують підконтрольні уряду райони, щоб отримати пенсії та задовольнити інші особисті потреби, Freedom House і БФ «Восток-SOS» підготували такі рекомендації:

УРЯДОВІ, ДЕРЖАВНОМУ ПІДПРИЄМСТВУ «РЕІНТЕГРАЦІЯ І ВІДНОВЛЕННЯ» ТА МІСЦЕВІЙ ВЛАДІ:

1. Облаштувати на всіх КПВВ станції безплатного тестування на COVID-19 та забезпечити достатню кількість безкоштовних тестів для всіх охочих перетнути лінію розмежування.
2. Переконатися, що органи місцевої та державної влади, відповідальні за функціонування КПВВ, координують зусилля, щоб інформувати людей про відкриття станцій безкоштовного тестування.
3. Переконатися, що інформація про безкоштовне тестування на COVID-19 розміщена у доступних місцях на КПВВ.
4. Координувати зусилля, щоб організувати реєстрацію у пунктах тестування на COVID-19 для більшої ефективності процесу та нівелювання корупційних ризиків.

СТРУКТУРА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УПОРЯДКУВАННЯ КПВВ:

Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України	Державне підприємство «Реінтеграція та відновлення» (спільно з Донецькою та Луганською обласними військово-цивільними адміністраціями та Херсонською облдержадміністрацією)	КПВВ (на яких несуть службу представники Державної прикордонної служби України (ДПСУ), Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС), Національної поліції, Державної фіскальної служби (ДФС) та Служби безпеки (СБУ)

Додаткові спостереження

Крім викладеного вище, під час своїх візитів до місцевих громад, на КПВВ та спілкуючись із місцевими мешканцями та представниками державних органів, монітори зробили такі спостереження:

КПВВ «Щастя»10 листопада 2020 року командувач Об'єднаних сил відновив переміщення осіб і транспортних засобів через лінію розмежування на п'яти наявних КПВВ – «Гнутове», «Новотроїцьке», «Мар'їнка», «Майорське» та «Станиця Луганська», а також на двох нових КПВВ «Золоте» і «Щастя» в Луганській області. Відкриття двох останніх КПВВ погодили на засіданні Тристоронньої контактної групи ще наприкінці жовтня 2020 року. Але окупаційна влада так званої «ЛНР» відмовилась пропустити людей в обидва боки лінії розмежування. Тому нові КПВВ досі повністю не відкрили.

КПВВ «Щастя»

Наразі у Луганській області працює єдиний КПВВ «Станиця Луганська». Його можна перетнути тільки пішки. До епідемії коронавірусу цей пункт пропускав понад 10 тисяч людей щодня. Нові КПВВ «Щастя» і «Золоте» мали б зменшити потік людей на «Станиці Луганській» і розв'язати проблему з перетином лінії розмежування для транспортних засобів. Планувалося, що за добу КПВВ пропускатимуть 10-15 тисяч осіб і п'ять тисяч транспортних засобів.

Зараз КПВВ «Щастя» перетинають лише транспортні засоби з міжнародною гуманітарною допомогою. Для інших перетин КПВВ заборонений окупаційною владою так званої «ЛНР».

На території КПВВ працює відділення «Ощадбанку», два приватні модулі для тестування на COVID-19, медичний пункт, кімната поліції, туалети, магазини, кімната матері і дитини, пункт обігріву та намет для відпочинку людей, центр надання адміністративних послуг (ЦНАП) та відділення «Нової пошти».

Модуль ЦНАПа на КПВВ «Щастя»

В ЦНАПі можна отримати наступні послуги: у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень; у сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців; у сфері реєстрації місця проживання фізичних осіб; у сфері пенсійного забезпечення; соціального характеру; для батьків новонародженої дитини; паспортні послуги та послуги для водіїв.

КПВВ «Станиця Луганська» – моніторинговий візит 19 березня

19 березня 2021 року, виконуючи постанову уряду, на КПВВ «Станиця Луганська» відкрили пункт безплатного експрес-тестування на COVID-19 для людей, які перетинають лінію розмежування. Пункт тестування розташований у колишньому модулі ДСНС поблизу КПВВ. Про його наявність немає жодної інформації. Люди, які стоять в черзі, кажуть, що дізналися про можливість безкоштовно здати тест з мережі. Додатково на КПВВ про це не повідомляють.

Черга біля модуля безкоштовного тестування на КПВВ «Станиця Луганська»

Очікувати на результат тесту після взяття аналізу потрібно від 15 до 30 хвилин. Негативний результат є підставою для скасування ізоляції. У пункті тестування працює одна бригада медиків Станично-Луганського центру первинної медико-санітарної допомоги.

Пункт безплатного тестування обслуговує людей з 8:00 до 15:00 і за цей час працівники встигають зробити менше сотні тестів – в середньому 60-70.

Щодня КПВВ перетинають понад 1100-1200 людей, тож більшості доводиться робити платні тести. У приватних організаціях на КПВВ вони коштують 1100 гривень.

> *Черга на безкоштовне експрес-тестування жодним чином не організована. Людям доводиться чекати годинами на вулиці, щоб зробити тест. Також постійно виникають конфлікти через те, що хтось починає створювати якісь списки на вхід. Тільки під час нашого перебування поблизу КПВВ тричі починалися сварки. Одного разу через сутичку люди навіть викликали поліцію. Крім того, недостатня організованість процесу тестування може стимулювати корупційні схеми»,* – зазначив координатор моніторингового напрямку БФ «Восток-SOS» та учасник місії Євген Васильєв.

Жахлива організація процесу безплатного тестування може призвести до поширення корупційних схем, які місія встигла зафіксувати в день свого візиту. Біля пункту державного безплатного тестування група невідомих осіб штучно створила запис людей на експрес-тестування. Людям, які хотіли здати експрес-тест, повідомляли що для цього треба записатися – залишити свої дані й контакт. На момент фіксації черга вже нараховувала 170 осіб, які хотіли здати тест, але фактично модуль безкоштовного експрес-тестування має спроможність обробити лише 60-70 тестів за зміну.

КПВВ «Новотроїцьке» – моніторинговий візит 26 березня

На КПВВ «Новотроїцьке» є тільки державний безплатний пункт тестування на COVID-19, який працює з 15 січня 2021 року. Він розташований у модулі з написом «Медпункт» неподалік приміщення ЦНАПу.

Про можливість здати безплатний експрес-тест під час перетину лінії розмежування людям повідомляють волонтери благодійного фонду «Право на захист», проте на самому модулі чи на стендах на території КПВВ такої інформації немає.

Люди з непідконтрольної території перетинають КПВВ «Новотроїцьке»

Очікувати на результат тесту після взяття аналізу потрібно від 15 до 30 хвилин. Негативний результат є підставою для автоматичного скасування самоізоляції у застосунку ***«Вдома»***.Тести проводить одна бригада медиків з лікарні у селищі Новотроїцьке. Вони проводять тестування з 8:00 до 16:00 та встигають зробити понад 100 тестів на день (порівнюючи з 60-70 на «Станиці Луганській»). Максимально бригада опрацьовувала 115 тестів, проте медики запевняють, що могли б забезпечити і більше.

Заходити до модуля для здачі аналізу необхідно по одному, решта охочих мають очікувати на вулиці.

За час перебування моніторингової місії БФ «Восток-SOS» на КПВВ у черзі одночасно збиралися не більше трьох людей. Сам процес тестування займає декілька хвилин. Така мала кількість людей біля пункту тестування пов'язана з тим, що окупаційна влада так званої «ДНР» ввела обмеження на перетин лінії розмежування. КПВВ «Новотроїцьке» фактично працює лише у понеділок та п'ятницю. У ці дні його встигають перетнути близько 200 людей. Решту днів пункт пропуску заблокований з боку так званої «ДНР».

Моніторингова місія задокументувала випадок, що стався між КПВВ «Новотроїцьке» та КПП «Оленівка». Ситуація демонструє, як ***Де-факто*** влада так званої «ДНР» на власний розсуд обмежує перехід через КПВВ конкретних осіб і в наслідок цього наражає місцевих та небезпеку.

Монітори поспілкувалися з чоловіком, який безуспішно намагався перетнути КПВВ «Новотроїцьке». Він прямував до родини в окупованому Луганську з Італії, де понад пів року був на заробітках. Оскільки єдиний автомобільний контрольно-пропускний пункт функціонує у Донецькій області, чоловік вирішив їхати через нього транзитом до «ЛНР». Але окупанти не пропустили його через КПВВ і не вносили його у «списки» на перетин лінії розмежування. Через це чоловікові довелося ночувати в машині.

> ***Я уже дважды к ним на КПП ездил. Отказывают. Потом посредине в «серой зоне» стал. Переночевал там в машине, а на утро они по мне начали стрелять и я уехал. Возле машины что-то сильно хлопнуло. Я вернулся на подконтрольную сторону, попросился у ребят наших здесь постоять. Туда звонил – говорят, что в ближайшие дни не пропустим. Я уже неделю так живу, начинаю конфеты есть, которые детям вёз в подарок»,*** – розповів чоловік учасникам моніторингової місії БФ «Восток-SOS».

Такі історії не рідкість, зауважує координатор моніторингового напрямку БФ «Восток-SOS» Євген Васильєв:

> ***Самопроголошена влада «республік» постійно створює нові перепони для перетину КПВВ громадянами України. Ми радимо людям, які планують перетнути лінію розмежування, заздалегідь переконатися у тому, що вони є у «списках» так званих «республік», оскільки у разі відмови та повернення на підконтрольну уряду України територію все одно доведеться робити тест на COVID-19 або ж проходити самоізоляцію».***

Крім того, що окупаційна ***Де-факто*** влада обмежує роботу КПВВ «Новотроїцьке» тільки двома днями на тиждень, вона ще й не всіх пропускає через лінію розмежування. Наприклад минулого тижня, за даними ООС, через КПВВ у бік тимчасово окупованих районів Донеччини перейшли 242 людини та 29 транспортних засобів. А у напрямку підконтрольної уряду території – 233 людини та 46 транспортних засобів. Для порівняння, лінію розмежування на КПВВ «Станиця Луганська» тільки за добу перетинають понад 2,5 тисячі людей в обидва боки.

НАСЕЛЕНІ ПУНКТИ ВЗДОВЖ ЛІНІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ

З 27 липня 2020 року в рамках Тристоронньої групи було оголошено про безстрокове припинення вогню на Сході України. Загалом воно тривало до кінця грудня. Але з початком 2021 року ситуація на лінії зіткнення погіршилася. Під час спілкування з військовими та мешканцями населених пунктів на лінії розмежування нам стало відомо, що обстрілів стало більше, частіше почали застосовувати заборонене Мінськими домовленостями важке озброєння. Якщо після початку перемир'я стріляли тільки в темний час доби, то тепер можна стати свідком перестрілки і вдень.

Оріхове, Золоте-4 – моніторинговий візит 23 березня

12 березня в результаті обстрілу уламок снаряду влучив у житловий будинок у Золотому-4. Частина снаряду розбила вікно та пошкодила телевізор. Вдома під час обстрілу був чоловік. За кілька хвилин до того, як снаряд потрапив у вікно, він пішов відкривати двері будинку – тому не постраждав.

За словами місцевих, 12 березня обстріл тривав з 12:00 до 14:00. Його пригадують, як один із найбільш інтенсивних за останні місяці.

Перед цим стріляли 8 березня. Про цей обстріл згадують і жителі сусіднього села Оріхове.

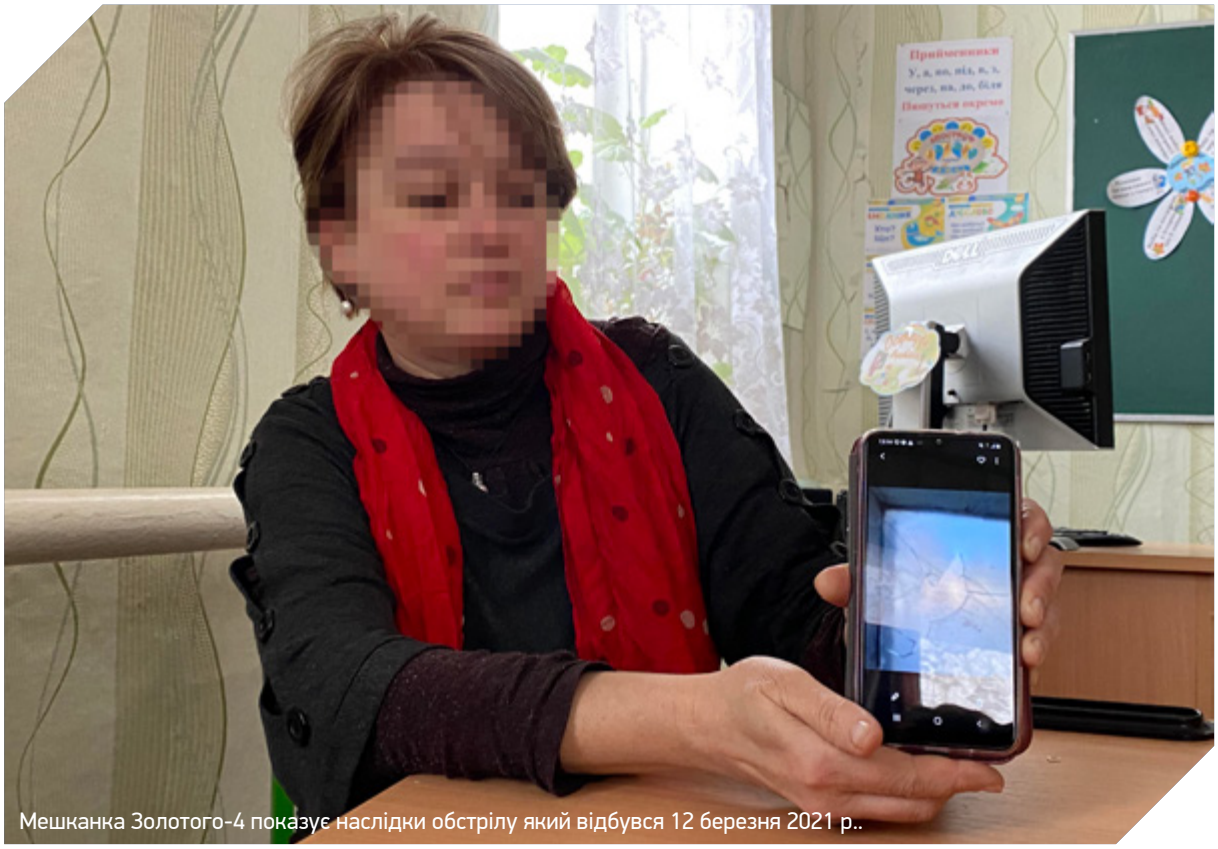

Мешканка Золотого-4 показує наслідки обстрілу який відбувся 12 березня 2021 р..

На Луганщині поблизу населених пунктів Оріхове, Гірське та Золоте-4 ввечері 25 березня були обстріли з боку окупаційних військ. Водночас у ранковому зведенні операції Об'єднаних сил про них не повідомили.

Інформацію про обстріли підтвердили жителі цих населених пунктів під час спілкування з представниками фонду БФ «Восток-SOS». За словами місцевих, вогонь відкривали двічі з району окупованої Голубівки (Кіровська). Обстріли тривали з 20:20 до 21:00 та з 22:20 до 22:30.

Новотошківське та Новолуганське – моніторинговий візит 24 березня

Зі слів місцевих жителів, 4 та 17 березня з важкого озброєння з боку непідконтрольної уряду території були обстріляні околиці населеного пункту Новотошківське Луганської області. 17 березня обстріл тривав 20 хвилин з 21:20 до 21:40. Сам населений пункт не постраждав. Новотошківське знаходиться на лінії зіткнення, за 2 кілометри від останнього блокпосту (N29) Збройних сил України.

Жителі зазначають, що з кінця січня 2021 року обстрілів побільшало і часто застосовується важке озброєння.

Зруйнований будинок внаслідок обстрілу 2015 року

У Новолуганському Донецької області жителі зауважують, що ситуації на лінії зіткнення погіршується з кінця грудня 2020 року. В районі Новолуганська проходить лінія зіткнення військ ЗСУ та незаконних збройних формувань, так званих «ДНР» та «ЛНР», контрольованих Російською Федерацією). Останнім часом між сторонами посилилися і почастішали обстріли. 5 та 6 березня місцевм жителм чути розриви снарядів великого калібру неподалік від Тваринницького комплексу на околиці селища.,Крім цього, 14 лютого мешканці Новолуганського чули потужний вибух, як пізніше з'ясувалося, поблизу селищаопід час переміщення на позиції2загинули троє українських військовослужбовців із 5-ї батальйонної тактичної групи та 59-ї окремої мотопіхотної бригади. Вони підірвались на п'яти мінах ТМ-6а.

Результати моніторингу вздовж лінії розмежування

22-26 березня

Дотримання прав людини на Сході України під час пандемії коронавірусу

ЗАГОСТРЕННЯ

Ця ініціатива стала можливою завдяки щедрій підтримці американського народу через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Вміст цього звіту є виключною відповідальністю PROGRESS і не обов'язково відображає погляди USAID або уряду Сполучених Штатів.

USAID ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Freedom House

ВОСТОК SOS

PROgress PROTECTING GLOBAL RIGHTS

TRUTH HOUNDS